3. Mekke'de İslam Davetine Tepkiler

Kureyş'in ileri gelen kabilelerine mensup müşrikler Hz. Peygamber'in davetine ilk başlarda kayıtsız kaldılar. Hz. Peygamber'in sözlerinden rahatsızlık duymayan Mekkelilerin daha sonraki tepkileri, Hz. Muhammed'i(s.a.v.) gördükleri yerde onu işaret ederek "İşte Abdülmuttaliboğulları-nın kendisiyle gökten konuşulan oğlu!" şeklinde alaya almak şeklinde oldu. Ancak bu pasif tutum, ilahlarını açıkça yeren ayetlerin[35] nazil olması ve atalarının akılsızlıkla suçlanması üzerine yerini saldırı ve düşmanlığa bıraktı.[36]

DEĞERLENDİRELİM

"(Resulüm) kuşkusuz biz sana Kevser'i verdik. Şimdi sen Rabbine kulluk et ve kurban kes. Asıl sonu kesik olan, şüphesiz sana hınç besleyendir."

(Kevser suresi, 1-3. ayetler.)

Kevser suresinin nüzul sebebini araştırarak müşriklerin davete tepkileri bağlamında değerlendiriniz.

Daveti engellemek isteyen müşriklerin ileri gelenleri, kabile geleneğine uygun hareket ederek Hz. Muhammed'i(s.a.v.) himaye eden amcası Ebu Talib'e gittiler. Yeğeninin ataları ve dinleri ile ilgili söylediği sözlerden duydukları rahatsızlığı dile getirdiler. Ancak Ebu Talib onların sadece şikâyetlerini dinlemekle yetinip yeğenine verdiği desteğini sürdürdü. Girişimlerini Ebu Talib nezdinde iki kez daha gerçekleştiren Mekkeliler bu şekilde sonuç alamayacaklarını anlayınca Hz. Peygamber'e ve Müslümanlara olan tutumlarını sertleştirdiler.[37]

OKUMA PARÇASI

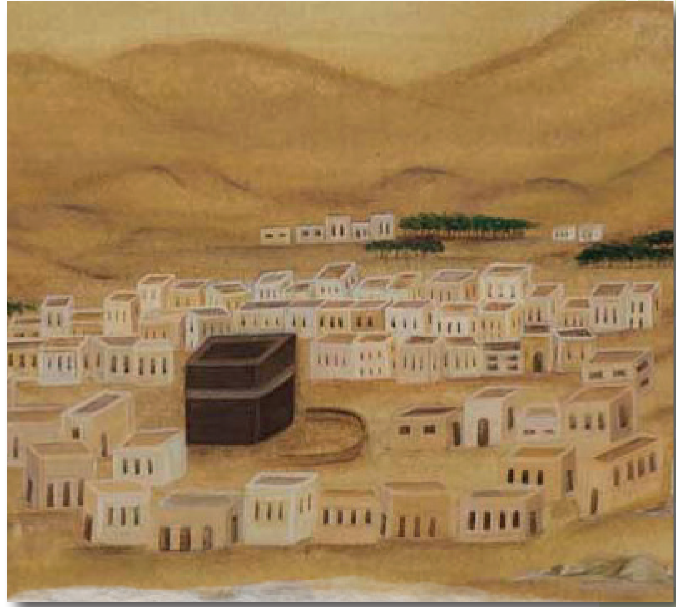
"Müşrikler, Abdülmuttaliboğulları adına Hz. Muhammed'i(s.a.v.) himaye eden Ebu Talib'e giderek yeğenini şikâyet ettiler: 'Ey Ebu Talib! Sen bizim büyüğümüzsün. Şeref ve mertebene de hürmetimiz var. Ancak sen Muhammed'i yaptığı işten men etme isteğimizi yerine getirmedin. Andolsun ki onun atalarımıza sövmesine, ilahlarımızı ayıplamasına artık tahammülümüz yok. Ya onu alıkoyarsın ya da iki taraftan biri helak oluncaya kadar biz sizinle savaşırız.' dediler. Kavminin söyledikleri kendisine ağır gelen Ebu Talib, yeğenini çağırttı. Mekkeliler ile arasında geçen konuşmaları anlattıktan sonra ona şöyle dedi: 'Ey Kardeşimin oğlu! Bana ve kendine acı. Bana taşıyamayacağım bir yük yükleme.' Hz. Peygamber, amcasının kendisini himaye etmekten vazgeçtiğini zannederek 'Ey Amcacığım! Vallahi şayet onlar bu işi terk etmem için güneşi sağ elime ayı da sol elime koysalar ben yine de vazgeçmem. Allah İslam'ı galip kılıncaya veya ben bu uğurda helak oluncaya kadar onu bırakmam.' dedi. Amcası yeğeninin üzüntüsünü ve aynı zamanda kararlığını görünce 'Ey Oğlum! Git ve istediğini söyle. Seni asla yalnız bırakmayacağım.' diyerek yeğenine destek sözü verdi."

(İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 284-285.)

33 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 3, s. 116-122.
34 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 270-279.
35 bk. Enbiyâ suresi, 98, 99. ayetler; Ankebût suresi, 17. ayet.
36 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 169; Belâzürî, Ensâb, C 1, s. 131.
37 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 283-286.

Şehrin ileri gelenlerinden Ebu Süfyan, Utbe b. Rebîa, Ebu Cehil, Nadr b. Hâris ve Ümeyye b. Halef gibi şahıslar, risaleti inkâr sadedinde Hz. Peygamber'le münazara ve münakaşa içinde olmuşlardı. Onlar Allah Resulü'nden(s.a.v.) sürekli mucizeler talep etmek suretiyle kendisini zor durumda bırakmayı ve toplum nazarında etkisiz kılmayı planlıyorlardı. Hz. İsa'nın yaptığı gibi atalarından bazılarını diriltmesini, Hz. Süleyman gibi rüzgârı emirlerine vermesini isteyen Ebu Cehil'in taleplerini hiçbir zaman dikkate almayan Hz. Peygamber, istedikleri şeylerin Allah'ın(c.c.) takdirinde olduğunu, kendisinin ancak tebliğle görevlendirildiğini ifade edip onlarla tartışmaya girmemiştir.[38]

Vahyin muciz kelamını inkâr edemeyen Mekkeliler, vahyin kaynağının Allah(c.c.) olduğunu kabul etmeyip birtakım iddia ve iftiralarda bulunarak Hz. Peygamber'le mücadele etmeyi sürdürdüler. Bu amaçla Hz. Peygamber'e mecnun[39], deli, kâhin, şair, gibi iftiralar atarak Kur'an kelamının meşruluğu konusunda insanların zihinlerinde tereddüt meydana getirmeyi amaçladılar. Ancak kendileri de bu iddia ve iftiraların temelsiz olduğunun farkındaydı. Zira Mekke'de sözüne itibar edilen Velid b. Muğire'nin Dârünnedve'de kavmine hitaben, "Ey Kavmim! Hac sebebiyle gelen Araplar Muhammed'i soruyorlar. Kiminiz şair, kiminiz sihirbaz, kiminizse kâhin ve mecnun diyerek onun hakkında farklı cevaplar veriyorsunuz. Hâlbuki insanlar bu vasıfların bir arada olamayacağını biliyor. Bu sebeple onun hakkında görüş birliğine varmalı ve birbirinizi yalanlamamalısınız..." şeklinde yaptığı konuşma müşriklerin içinde bulundukları durumun çaresizliğini gösterir. Uzun tartışmalar neticesi vardıkları mutabakat sonunda Hz. Peygamber'e sihirbaz demekte karar kılan müşrikler, Allah Resulü'nün(s.a.v.) davetini etkisiz kılmak için bu iftiralarını yaymaya karar verdiler.[40]

Görsel 3.4: Mekke *müşrikleri, Müslümanlara karşı uygulayacakları boykot kararını Kâbe'de aldılar. (Minyatür: Zehra Çekin)*

Müşrikler alay ve iftira ile istedikleri sonucu elde edemeyeceğini anlayınca Hz. Peygamber'in tebliğ mücadelesini engellemek için başka yollara tevessül ettiler. Bu amaçla dünyevi menfaat vaadiyle Allah Resulü'ne(s.a.v.) teklif götürmeye karar veren Mekkeliler, Kureyş'in ileri gelenlerinden Utbe b. Rebîa'yı görevlendirdiler. Resulullah'ı(s.a.v.) ziyaret eden Utbe, konuşmasına önce onun toplumdaki şeref ve saygınlığından söz ederek başladı. Övgü dolu bu cümlelerin hemen ardından peygamberlik iddiasının Mekke'nin bütünlüğünü nasıl parçaladığından bahsetti. Aralarındaki anlaşmazlığı çözmek için kendisine birtakım teklifleri olduğunu beyan etti. Utbe b. Rebîa, "Eğer sen bu yaptıklarını şan ve şeref elde etmek için yapıyorsan seni başımıza kral yapalım. Şayet mal elde etmek içinse sana arzu ettiğin kadar mal verelim. Eğer sana musallat olmuş olan bir cin varsa seni tedavi ettirelim." diyerek Hz. Peygamber'e Mekkelilerin tekliflerini iletti. Bu teklifleri kesin bir dille reddeden Allah Resulü(s.a.v.), "Dinle ey Velid!" diyerek Fussilet suresini[41] okudu. Hz. Peygamber'den duyduğu ayetlerden oldukça etkilenen Utbe, kendisinden haber bekleyenlerin yanına döndüğünde "Vallahi onun söyledikleri ne şiirdir ne de kehanet. Ey Kureyş beni dinleyin ve onunla yaptığı şey arasına girmeyin. Eğer Arap ona galip gelirse sizler başkası vasıtasıyla ondan kurtulmuş olursunuz.

38 Belâzürî, Ensâb, C 1, s. 142-143.
39 bk. Kalem suresi, 2. ayet; Duhân suresi, 14. ayet; Kamer suresi, 2. ayet; Enbiyâ suresi, 5. ayet.
40 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 288-289; Belâzürî, Ensâb, C 1, s. 151- 152.
41 bk. Fussilet suresi, 1-13. ayetler.

Yok eğer o Kureyş adına Arap'a üstün gelirse onun şerefi sizin şerefiniz olur." diyerek Hz. Peygamber ve risaleti ile ilgili düşüncelerini paylaştı. Ancak müşrikler onun Muhammed tarafından büyülenmiş olduğunu iddia ederek sözlerine kulak vermediler. Hz. Peygamber'e benzer teklifleri daha sonra da yapan Kureyşlilere, Allah Resulü'nün(s.a.v.) cevabı, *"Sizden istediğim mal veya krallık değildir. Fakat Allah beni size Resul olarak gönderdi. Getirdiğim şeye iman ederseniz bu sizin dünyadaki nasibinizdir. Eğer inkâr ederseniz Allah, benimle sizin aranızda hüküm verinceye kadar yaptıklarınıza sabrederim."* şeklinde olmuştur.[42]

YORUMLAYALIM

"Ey Muhammed! Senin kavmin tekliflerini sana arz etti sen kabul etmedin. Sonra senin Allah katındaki makamını görmek ve sana tabi olmak için senden mucizeler istediler sen bunları da gerçekleştirmedin. Sonra senden onları kendisiyle korkutacağın azaplar indirmeni isteyerek meydan okudular sen bu azabı da onların üzerine indirmedin. Allah'a yemin ederim ki göğe merdiven kurup oradan sana şahitlik edecek dört melek getirmedikçe sana asla inanmam. Şayet bunu yapsan bile yine de sana iman edeceğimi zannetmiyorum."

(İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 318.)

Abdullah b. Ebi Ümeyye'nin yukarıdaki sözlerini Hz. Peygamber'in risaletine müşriklerin bakışını göstermesi bakımından yorumlayınız.

Yaptıkları tekliflerin Allah Resulü'nü(s.a.v.) tebliğinden alıkoymadığını gören müşrikler, dinleri birleştirme önerisiyle bir nevi uzlaşmayı dahi denediler. Bunun için Ümeyye b. Halef, Velid b. Muğire, Âs b. Vâil, gibi kabile ileri gelenleri, "Ey Muhammed! Gel biz senin ibadet ettiğine tapalım sen de bizim taptığımıza uy. İbadette seninle ortak olalım. Eğer senin ibadet ettiğin ilah daha hayırlı ise biz nasibimizi almış oluruz. Eğer bizim taptığımız daha hayırlı ise sen nasibini almış olursun." dediler.[43] Yaptıkları bu teklife cevap Kâfirûn suresi ile verilmiştir.

DEĞERLENDİRELİM

Kâfirûn suresinin nüzul sebebinden hareketle müşriklerin İslam davetini engelleme çabalarında geldikleri noktayı değerlendiriniz.

İslam davetini engellemek için her yolu deneyen Kureyşli müşrikler düşmanlıkları sebebiyle gerek Hz. Peygamber'e gerekse diğer Müslümanlara baskı ve işkence uygulamışlardır. Hz. Peygamber'i himaye eden Haşimoğullarına boykot kararı alarak zulmü daha da artırmışlardır. Bu şekilde Mekkelilerin İslam'a sözlü başlayan saldırıları işkence ve boykot aşamasıyla devam etmiş, sonunda Hz. Peygamber'i öldürme teşebbüsüne kadar varmıştır.

42 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 313-316; Belâzürî, Ensâb, C 1, s. 171.
43 Belâzürî, Ensâb, C 1, s. 151.